

Деркачова О.С.

докторка філологічних наук,
професорка кафедри педагогіки початкової освіти
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ВИКОРИСТАННЯ ДЕВАЙСІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ КРЕОЛІЗОВАНИХ ТЕКСТІВ (НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІТЕРАТУРА ТА ІНКЛЮЗІЯ»)

***Анотація.** Стаття присвячена особливостям сучасного освітнього процесу. Інформатизація, а відтак девайсизація стає важливою складовою навчання студента. Розглянуто можливості використання девайсів під час вивчення дисципліни «Література та інклюзія» у процесі створення креолізованих текстів.*

***Ключові слова:** інформатизація, девайсизація, гаджет, освітній процес, девайс, креолізований текст.*

Мобільним телефоном, комп'ютерами користуються більшість нашого населення. Так, за одними зі статистичних даних мобільний телефон мають 96% нашої країни. Смартфони ж використовує приблизно 70% населення.

Вочевидь, що освітній процес, який мислиться як «система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей» [1] важко уявити без цифрових пристроїв. Та й КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір передбачають «Формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки вчителя нової генерації» [2]. Відтак одним із основних завдань розвитку педагогічної освіти є «модернізація освітньої діяльності вищих педагогічних навчальних та наукових закладів, які здійснюють підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників, на основі інтеграції традиційних педагогічних та новітніх мультимедійних навчальних технологій, а також створення нового покоління дидактичних засобів» [2].

Інформатизація навчального процесу передбачає створення, впровадження і розвиток комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів та технологій.

Девайси можемо назвати новітніми дидактичними засобами. Вони, як і будь-які інші, стають частиною педагогічної системи і можуть виконувати такі функції: інформаційну, засвоєння нового матеріалу, контролю.

Щодо гаджетів та девайсів, маємо кілька тлумачень. По-перше, їх часто сприймають і трактують як синонімічні поняття. По-друге, їх розмежовують за значенням та функціями (зараз це розмежування трапляється все рідше). Щодо походження слів, то вони обидва є англізмами і в українському мовленнєвому просторі почали «жити» з кінця 90-х років. В англійській мові слово «девайс» теж відносно нове – датується ХХ століттям. А слово «гаджет» використовувалося ще з часів Шекспіра (так називали щось на кшталт застібок для одягу). Девайс перекладається і тлумачиться як пристрій, річ, зроблена для якоїсь визначеної функції. Слово «гаджет» теж перекладається і тлумачиться як пристрій, річ, що має стосунок до цифрової техніки.

Девайсами, як правило, називають мобільні телефони, комп'ютери, планшети, нотбуки, смарт-годинники. Тобто це пристрої, які виконують багато функцій. Прості прилади, які володіють 1-2 функціями, називають гаджетами. Наприклад, до девайсів належать навушники, флешка. Отже, девайс розуміють як самостійний пристрій, гаджет як такий, що залежить від девайсів [5]. Таким чином, гаджет можна вважати доповненням до девайсу (наприклад: навушники, флешка, окремий спалах для фотоапарату або зовнішній модем). Він не може працювати без підключення до іншого пристрою.

Новітні технології сприяють покращенню навчання в університетах. Завдяки їм отримуємо вільний доступ до інформації, вони полегшують комунікацію викладача та студента. Не говоримо вже про дистанційну форму навчання, коли всю необхідну інформацію студент може отримати у будь-якому місці в будь-який час. Новітні технології економлять час та кошти: віртуальні екскурсії, електронні книги, онлайнкурси, немає потреби витрачати час на переписування інформації тощо. Звісно, що кожен викладач обирає власні способи впроваджувати технології в освітній процес [10].

«Використання гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу; адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір; забезпечує постійний зворотній зв'язок: «викладач-студент», «студент-студент», «студент-група студентів»; сприяє проєктній діяльності студентів тощо» [9].

У більшості випадків ми використовуємо девайси для створення креолізованих текстів. Це складні текстові утворення з поєднанням

вербальних та невербальних елементів, які створюють візуальну змістову єдність [7]. До них належать постери, брошури, фотоколажі, скрапбуки, лепбуки, комікси, буктрейлери, буклети, дудли, кардмейки [8]. Креолізовані тексти можна використовувати для покращення сприйняття інформації, інтенсифікації процесу навчання, для розширення можливостей інтерпретації тексту [8]. «При сприйнятті креолізованого тексту відбувається подвійне декодування базової інформації: при виокремленні концепту невербальної частини тексту відбувається його нашарування на концепт вербальної частини, у результаті взаємодії цих концептів створюється єдиний спільний концепт» [3]. «Креолізований навчальний текст – це зазвичай полікодовий текст, у якому вербальні й невербальні елементи спрямовані на активізацію мозкової діяльності реципієнта. Окрім вербальних знаків у тексті використовуються піктографічні зображення, зміна кольору, шрифтове виділення тощо з метою збудження різних видів пам'яті. Для викладача текст є певним орієнтиром діяльності, для студента – певним джерелом інформації, об'єктом вивчення й розуміння. Для викладача текст є засобом навчання, а для студента – об'єктом» [4]. Завдання викладача також вбачаємо у тому, щоб навчити студентів створювати креолізовані тексти, зокрема і за допомогою девайсів.

Дисципліна «Література та інклюзія» передбачає активне використання девайсів як на лекційних чи практичних заняттях, так і під час виконання самостійної роботи.

Серед гаджетів та девайсів найчастіше застосовуємо смартфони та планшети з мобільним інтернетом – якщо мова йде про аудиторні заняття. Щодо роботи вдома, то це, звісно, смартфони та ноутбуки (наприклад, щоб зробити постер, більшість студентів використовує смартфони, а щоб зробити кросворд, комікс чи ментальну карту, студенти використовують ноутбуки; такий вибір відбувається за принципом «зручно – незручно»). Рекомендації щодо їх використання в освітньому процесі можна знайти у підручнику «Література та інклюзія» [6].

Під час лекційних занять, як ми вже зазначили, застосовуємо смартфони для роботи з qr-кодами у процесі викладу лекційного матеріалу. За цими кодами ховається додаткова текстова інформація, улюблені пісні письменників, інтерв'ю або ж роздуми автора про життя, писання, твір, що пропонується студентам для прочитання.

У кінці лекції замість висновків можемо запропонувати студентам створити ментальну карту, наприклад, послуговуючись ресурсом <https://www.goconqr.com/> або постер за допомогою ресурсу

<https://www.canva.com/>, або хмару слів за допомогою ресурсу <https://wordcloud.pro/en>.

Щодо ментальних карт, то більшість студентів на лекційному занятті віддають перевагу створенню її «вручну» в зошиті, бо так швидше. Тоді ці карти фотографуємо і «скидаємо» у групу у вайбері. А щодо постерів, хмар слів – то тут, однозначно, лідером є смартфон. Постер, який створюється на лекційному занятті, повинен містити коротку і чітку інформацію про прослухане на лекції. Хмару слів використовуємо для повторення термінології.

Час, що витрачається на виконання такого завдання від 1 до 10 хвилин, якщо студент вже опанував відповідні ресурси.

Щодо практичних занять, то тут девайси здебільшого потрібні, знову ж таки, для зчитування qr-кодів, а відтак для використання інформації, «захованої» за ними, також для моделювання ментальних карт, створення коміксів, кросвордів, ребусів, хмар слів тощо. Як правило, це смартфони або ноутбуки. Вибір зумовлюється зручністю виконання того чи того завдання. Щодо кросвордів чи коміксів, то на практичному занятті лише ознайомлюємо студентів з особливостями роботи з відповідними ресурсами, а завершують виконання завдання вони вже вдома. Найбільше часу йде на створення коміксу. Якщо це перший комікс – то 2-3 години, якщо не перший, то до години часу. Це може бути окремий епізод. Головна задача – навчити студентів користуватися платформою для створення коміксів, наприклад <https://www.storyboardthat.com/storyboard-creator>. Наприклад, епізод з оповідання Андрія Маслюха «Трамвай № N»:

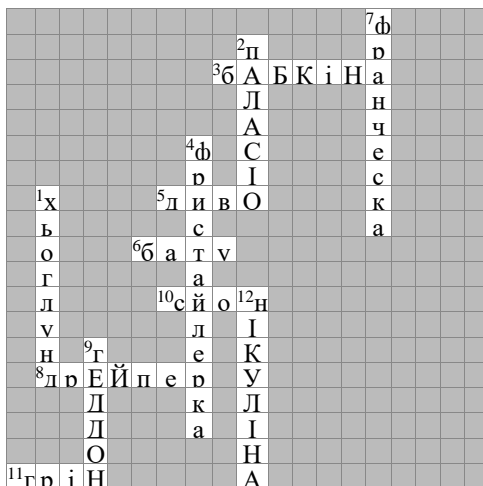
Елементи коміксів студенти потім використовують під час створення лепбуків.

Також під час вивчення дисципліни «Література та інклюзія» студенти опановують техніку створення

- ребусів – ресурс <http://rebus1.com/ua> (наприклад «зашифрувати» ім'я головного героя книги «Ларс LOL»):

- кросвордів – ресурс <https://sovety.pp.ua/index.php/ua/statti/windows/ofis/1911-yak-stvoriti-krosword-onlajn-servisi-dlya-stvorenniya-kroswordiv>

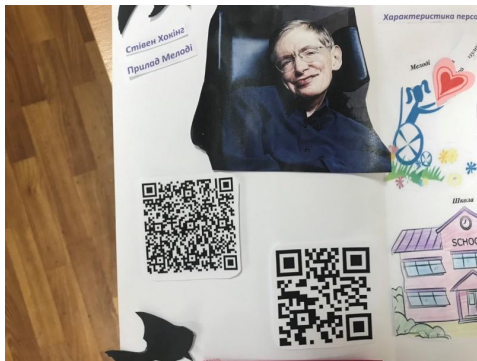
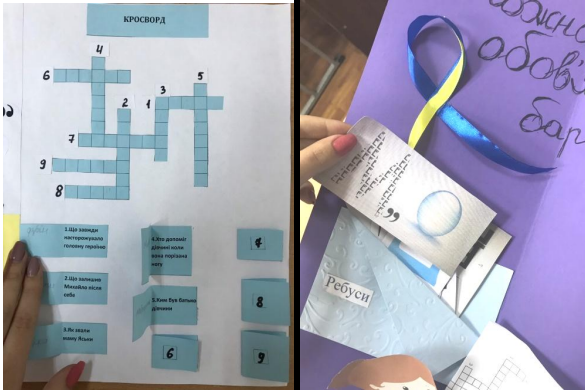
- хмар слів – ресурс wordcloud.pro (наприклад, створити хмару слів за книгою «Квіти для Елджернона»):

Час створення ребусів та хмар слів займає до 5 хвилин. Створення кросвордів займає більше часу, тому під час практичного заняття ми

виконуємо лише кілька його елементів, а сам кросворд студенти створюють вдома.

Хмари слів, елементи коміксів, кросворди, ребуси, qr-кодування, майдмапінг згодом використовуються під час виготовлення лепбуків, скрапбуків, постерів. Наприклад:

Це світлини лепбуків до творів: «До сивих гір» О. Сайко, «Мишка» Д. Тераковської, «Евіти для Елджернона» Д. Кіза, «Марта з вулиці святого Миколая» Д. Матіяш.

Ян Амос Коменський стверджував, що інтерес є рушійною силою навчання, а оригінальна форма пізнання допомагає уникнути одноманітності, шаблонності, сприяє ширшому застосуванню ефективних методів та прийомів засвоєння школярами нових знань». Жан-Жак Руссо писав, що нецікавий урок нічого, окрім нелюбові до предмета і до педагога, не викликає». І тут девайси незамінні, адже вони є тим ланцюжком, який з'єднує інтереси викладача та студентів [11].

Мудра девайсизація не шкодить освітньому процесу, навпаки, сприяє зацікавленню та кращому засвоєнню матеріалу, дозволяє урізноманітнити навчання, сприяє розвитку здатності систематизувати та аналізувати, допомагає стисло, комплексно, творчо репрезентувати вивчений матеріал. Також вона полегшує комунікацію між викладачем та студентами. А навички роботи з девайсами стануть у нагоді майбутнім вчителям у їхній подальшій педагогічній діяльності, адже креолізований текст стає необхідним елементом освітнього процесу в школі (він сприяє зацікавленню темою, що вивчається, покращенню сприйняття інформації, урізноманітнює процес навчання, розширює поле інтерпретації тексту, покращує запам'ятовування вивченого матеріалу, розвиває творчу уяву) і завдання вчителя не лише вміти ним послуговуватися, але й самому його створювати.

Література

1. Закон «Про освіту» від 05.09.2017 N 2145-VIII.
2. Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір. Наказ МОН №988 від 31.12.04 року.
3. Батринчук З. Креолізований текст як параграфемний елемент у сучасному англомовному епістолярному дискурсі. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24976/1/%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf>.
4. Вержанська О., Лагута Т. Креолізований навчальний текст в електронному навчанні. URL : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:J13wXCDzMpgJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJ

- RN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/NovKol_2016_1_11.pdf+&cd=8&hl=uk&ct=clnk&gl=ua.
5. Девайс і гаджет: чому їх плутають і в чому різниця. URL : https://dt.ua/novyny-kompaniy/devays-i-gadzhet-chomu-yih-plutayut-i-v-chomu-rizniciya-315595_.html
  6. Деркачова О., Ушневич С. Література та інклюзія. Брустурів : Дискурсус, 2020. 286 с.
  7. Ісаєва О. Креолізований текст (буклети, постери, колажі). URL : <http://nataalka22.dp.ua/%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96-%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/>.
  8. Креолізовані тексти: нестандартний підхід до вивчення літератури. URL : <https://naurok.com.ua/post/kreolizovani-teksti-standartniy-pidhid-do-vivchennya-literaturi>
  9. Не варто забороняти студентам гаджети під час навчання. URL : https://zik.ua/news/2018/04/26/naukovets_ne_varto_zaboronyaty_studentam_korystuvatysya_adzhetamy_pid_chas_1312807.
  10. Савченко К. Гаджети для освіти. URL : <https://learning.ua/blog/201612/hadzhety-dlia-osvity/>.
  11. Чабала Т. Демонстрування результатів, або використання гаджетів на уроці. URL : <http://journal.osnova.com.ua/article/56523>.

Дуйловська І.М.

вчитель англійської мови

*Зарічнлянська загальноосвітня школа І ступенів
Мелітопольської районної ради, Запорізької області*

МЕТОДИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ ТА ПРОБЛЕМА ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ В ШКОЛІ

***Анотація.** У статті розглядаються методи літературознавчого аналізу, зокрема акцентується увага на послідовному та мовностильовому. Також досліджуються проблеми сучасної літературної освіти у школі під час викладання літератури в закладах загальної середньої освіти.*

***Ключові слова:** літературна освіта, українська література, художній твір, аналіз художніх творів, духовний розвиток особистості.*